

Sagsøgte urigtige påstande om MI's faksimiletryk

Notat Juridisk udvalg 12. december 2019

Notatet er udarbejdet af Juridisk Udvalg ved Trine Möller, Per Jan Neergaard og Jacob Kølle Christensen (ansvh.).

Godkendt af rådet: 12. december 2019

Martinus Institut (MI) udgav juni 2019 et faksimiletryk (fotografisk genoptryk) af førsteudgaven af Martinus' hovedværk, "Livets Bog".

Fire personer, kaldet "firkløveret" eller "4k", blev i december 2014 dømt i byretten for at krænke MI's ophavsret til Martinus' værker. 4k havde piratkopieret og solgt faksimiletryk af historiske udgaver af Martinus' værker.

Gruppen begrundede deres ophavsretskrænkelser med, at der var en stor efterspørgsel efter disse historiske udgaver, og at det ikke var tilstrækkeligt, at disse kunne købes antikvarisk, lånes på biblioteker eller læses online på MI's hjemmeside.

MI forventede, at 4k ville ophøre med at sælge deres piratkopier, når MI imødekom den påståede efterspørgsel efter nye faksimiletryk af førsteudgaverne.

Efter MI's udgivelse af faksimiletrykket ophørte 4k imidlertid ikke med deres krænkelser. En af 4k, Jan Langekær, begrundede dette med kritik af MI's nye faksimiletryk. Jan Langekær påstod, at udgaven ikke lever op til kriterierne for faksimiler. Denne kritik er uberettiget og indeholder en serie faktisk forkerte påstande, som vi i det følgende vil vise.

Baggrund

MI stævnedes 29. maj 2013 4k ved Københavns Byret. Gruppen havde via forskellige virksomheder krænket MI's ophavsret til Martinus' værker siden 2009 ved i stort omfang at sælge og distribuere piratkopier af historiske udgaver af værkerne.

Forud for stævningen havde MI uden held forsøgt at få stoppet ophavsretskrænkelserne udenretligt.

Første del af retssagen om MI's ophavsret blev afgjort i Københavns Byrets ved domsafsigelse 11. december 2014. De fire sagsøgte blev dømt for krænkelser af ophavsretten til Martinus' værker. Dommen er entydig, idet den giver MI fuldstændigt medhold og i det hele afviser 4k's påstande.

Anden del af retssagen om erstatningsspørgsmålet blev først afgjort i Københavns Byret ved domsafsigelse 19. juli 2019. Ligesom i de rent ophavsretlige spørgsmål gav byretten Institutet medhold i samtlige forhold i erstatningsspørgsmålene.

Krænkelserne blev fortsat også efter MI udgav faksimilen

På trods af dommens klarhed, og selvom MI løbende har bedt 4k stoppe deres krænkelser, er krænkelserne fortsat blevet udvidet. Ikke engang efter MI i juni 2019 udgav faksimiletrykket af Livets Bog, ophørte den ulovlige distribution af samme værk.

En af 4k, Jan Langekær, sagde endda i byretten 2. juli 2019, at han ville have distribueret piratkopierne, selv hvis faksimilen skulle have været tilgængelig på et tidligere tidspunkt:

"Fremkomsten af den nye udgave på et tidligere tidspunkt end sket ville således formentlig ikke have medført en ændring af hans egne handlinger." (Se. evt. byrettens 3. deldom, s. 48).

Jan Langekærs påstande

Jan Langekær postede efterfølgende, 25. juli 2019, følgende 12 urigtige og misvisende påstande om MI's faksimile og retssagen på en række Facebooksider:

Den sagsøgtes påstand 1

"At Det Tredie Testamente er et "helligt værk" vil sige, at der drejer sig om bøger, hvor hvert eneste ord – ifølge forfatteren selv – er skrevet i bøn til Gud og med dagsbevidst intuition, hvorfor værket er identisk med den hellige ånd i renkultur.

Alene af den grund skal værket være en fuldstændig tro kopi af Martinus rene værk i førstegangsudgaven, påført Martinus personligt designede smudsomslag og uden jordmenneskelig indblanding. Netop som Martinus siger det til et rådsmøde: I kan jo bare fotografere det hele af."

Vores kommentar

Påstanden er misvisende:

For det første er Martinus' værk aldrig blevet kategoriseret som "et helligt værk", men derimod af Martinus selv som "et åndsvidenskabeligt værk". Man kan derfor ikke overføre en forståelse af hellige tekster som hellige helt ned i det skrevne bogstav på Martinus' værk, og det giver derfor heller ikke mening ud fra en religiøs betragtning at kræve, at værket er "*en fuldstændig tro kopi af Martinus rene værk i førstegangsudgaven.*" Se i øvrigt rådets notat [Er Martinus' værk en "hellig tekst"?](#)

For det andet foretog Martinus selv ændringer i senere udgaver, som MI naturligvis skal respektere i sine genudgivelser. Se f.eks. rådets notat [Grundlaget for Martinus Instituts genudgivelsespraksis](#)

For det tredje siger Martinus ingen steder: "*I kan jo bare fotografere det hele af.*" På rådsmødet 29.01.1980 siger han i forbindelse med, at bøgerne muligvis skal trykkes ved forlaget Borgen:

"Nu ved jeg ikke, hvad han [Jarl Borgen] vil sige til det, – men jeg har skrevet det ... så kan det jo være han svarer og siger, så er det ikke noget for ham. Men det ved jeg ikke ... Han har ikke skrevet endnu. Han har ikke svaret tilbage. Men han vil sikkert gerne. Og det er jo let ... han kan jo bare fotografere dem af." (Vores understregning)

Baggrunden for at Martinus her foreslår at lave et fotografisk aftryk af bøgerne til genudgivelse er, at han gerne vil gøre det så billigt som muligt. Det har intet at gøre med at bevare den aktuelle udgaves særlige formudtryk. Bøgerne blev i øvrigt ikke udgivet som fuldstændig faksimile, for inden de blev trykt, læste man korrektur ved at klistre lapper med rettelserne henover den affotograferede tekst.

Den sagsøgtes påstand 2

"Den første fejl findes på smudsomslaget samt på selve hard-coveret, hvor Martinus Institut (MI) ikke respekterer Martinus tydeligt angivne ønske om at værket skal staves "Det Tredie Testamente" med "i" i Tredie."

Vores kommentar

Påstanden er misvisende: Martinus har aldrig udtalt, at titlen partout skulle staves med i fremfor j.

Tidligere MI-medarbejder, Erik Weihrauch, oplyste desuden 22. marts 2017 følgende til rådet om stavemåden i titlen "Det Tredje Testamente":

"Det var mig, der kom med bemærkningen om, at et nutidigt "j" med underlængde ville stikke ud af linjen som eneste bogstav. Martinus og Ib tog dette argument til sig, og sådan blev det. For Martinus var dette ganske underordnet – det kunne være det ene eller det andet. Hans bevidsthed var trods alt på et højere og væsentligere plan."

Smudsomslaget er produceret efter Martinus' ønsker (bestyrelsesprotokol 876, 14.07. 1981) for samtlige sine værkers udgivelse. Jf. [bilag 1-3](#). Faksimilens smudsomslag er identisk (bortset fra undertitler) med smudsomslagene på alle andre genudgivelser, der har ny retskrivning. MI har valgt, at titlens retskrivning skal følge værkernes normale retskrivning.

Endelig bemærker vi, at smudsomslaget i sagens natur ikke var som den oprindelige første udgivelse, og det er dermed ikke en del af selve faksimilen. Det tages iøvrigt let af.

Den sagsøgte påstand 3

"Dertil kommer, at man ikke benytter romertal – som Martinus anvendte i alle de store bøger i flere bind – men arabertal. Man skal naturligvis altid benytte romertal, hvor Martinus selv har gjort det."

Vores kommentar

Påstanden er urigtig:

Det er ikke korrekt, at der er ændret i tallenes form i det fotografiske aftryk. MI's udgave er en fuldstændig tro, fotografisk kopi af førsteudgaven. Kopien er indlejret i hele udgivelsen, og den starter ved smudstitelbladet (ej smudsomslaget, men det oprindelige bogomslag, jf. [bilag 4](#)) og ender ved sidste tekstside.

MI har imidlertid brugt arabertal på smudsomslaget i stedet for romertal, men smudsomslaget er ikke en del af faksimilen, som vi også påpeger i kommentaren til påstand 2.

Den sagsøgte påstand 4

"Bagerst i alle bøgerne har tilføjet en ca. 10 sideres liste kaldet: "Rettelser i senere udgaver". Denne – ifølge Martinus selv – ulovlige-rettelsesliste, har MI efter eget udsagn løbende revideret helt frem til i hvert fald 2014."

Vores kommentar

Påstanden er urigtig:

Det er ikke korrekt, at Martinus har forbudt rettelser. Nævnte liste blev i øvrigt først udarbejdet længe efter hans død, hvorfor han aldrig har forholdt sig til den. Derimod underskrev han f.eks. selv [en rettelserliste til Bisættelse 1978](#), udarbejdet af Bertil Ekström.

Rettelserlisten i faksimilen er placeret "udenfor" førsteudgavens indhold. Den er væsentlig at medtage, idet læseren ellers kan blive vildledt af førsteudgavens sættefejl og

meningsforstyrrende fejl. Ligesom smudsomslaget er rettelseslisten altså ikke en del af faksimilen.

Og selv om Martinus skulle have forbudt rettelseslister (hvilket han ikke gjorde), er det misvisende at kalde dem "ulovlige".

Den sagsøgtes påstand 5

"Vi hørte i retssagen, at en af rettemagerne, Henrik Hedegaard, efter eget udsagn havde rettet Martinus-kommaer helt tilbage fra 1980'erne og op gennem 1990'erne og også op til 2014. Så værkets kommaer har eksempelvis været "konstant flydende" siden Martinus lukkede sine jordiske øjne for snart 38 år siden."

Vores kommentar

Påstanden er ikke korrekt: Henrik Hedegaard har aldrig sagt det påståede. Han sagde derimod, jf. byrettens [første deldom](#), s. 23:

"Særligt i 1980'erne blev der rettet bl.a. kommafejl, herunder nogle, som de senere har rettet tilbage, fordi der ikke var grund til at rette."

Henrik Hedegaard oplyser desuden:

"Det Evige Verdensbillede 2, udgave 1993, var den første Martinus-bog jeg var med til at producere (og opsætte i DOS-programmet DSI-System). Hverken da eller på noget senere tidspunkt har vi konsekvensrettet kommafejl i Martinus' værker."

Den sagsøgtes påstand 6

"Martinus egen liste "trykfejl og rettelser" bagerst i alle bøgerne er taget bort."

Vores kommentar

Påstanden er ikke korrekt: Den gamle liste er der stadig, som nævnt er faksimilen en tro kopi af hele det oprindelige værk. Jf. [bilag 5](#).

Den sagsøgtes påstand 7

"Kurt Christiansens udgaver fra Åndsvidenskabsforlaget, fra 2010, var ægte faksimileudgaver, da disse udgaver var ens med originalen, en tro kopi, i form og indhold. Dog ganske vist med en enkelt udtagelse, idet der i kolofonen blev gjort tydeligt opmærksom på følgende: "Nærværende bog, er af tekniske årsager, ca. 1 cm mindre end den originale udgave, såvel i højde som bredde"

"MI's juni 2019 udgaver er også ca. 1 cm mindre både i højde og i siddebredde, men det gør MI-ledelsen ikke læseren opmærksom på."

Vores kommentar

Påstanden er ikke korrekt: Den ændrede marginbredde er nævnt i MI-udgavens kolofon. Jf. [bilag 6](#).

Den sagsøgtes påstand 8

"Guldstjernen på forsiden er lavet betydeligt mindre, end den er i førstegangsudgaven og i de efterfølgende udgaver. Igen en uforklarlig MI-ændring."

Vores kommentar

Hardcoveret er som sagt ikke en del af denne faksimile. Det væsentlige er, at stjernen er tilstede, så hardcoveret følger Martinus' ønsker. Teksten i bogen er et fotografisk aftryk.

Den sagsøgte påstand 9

"Guldstjernen på bogryggen er placeret et nyt sted. Denne stjerne bliver gennem årene efter Martinus bortgang, jævnligt flyttet rundt på bøgerne af forskellige MI-ledelser, alt efter hvordan tidsånden blæser på MI".

Vores kommentar

Samme kommentar som til påstand 8.

Den sagsøgte påstand 10

"Et værk som verdenslæreren Martinus skænkede til hele menneskeheden, og om hvilket han sagde, at man ikke måtte ændre så meget som ét komma i."

Vores kommentar

Der findes ingen dokumentation for, at Martinus skulle have udtalt noget sådant, og påstanden er i det hele taget misvisende:

Vi må konstatere, at mange andre dokumenterede udtalelser taler imod, at Martinus skulle have haft en så kategorisk holdning til udgivelsen af sit værk. Herunder [Martinus' gavebrev](#), der blot kræver, at MI overholder ophavsretsloven, hvor "sædvanlige og åbenbart forudsatte ændringer" er fuldt legale, [MI's vedtægtsbestemmelse](#), der blot pålægger MI at "publicere i betryggende form" (og dermed altså ikke i "uændret form") samt bestyrelsesprotokol 708, 30.03.1976, der slår fast, at "Originalmanuskripterne er de autentiske tekster. Eventuelle fejl i bøgerne i forhold til disse originaler må rettes." Jf. [bilag 7](#). Desuden foretog Martinus selv rettelser i nye udgaver undervejs i sit forfatterskab.

Den sagsøgte påstand 11

Udover påstandene om faksimilen påstår Jan Langekær desuden følgende:

"Denne retssag – som i 2013 blev sat i gang af MI-ledelsen selv – har stået på i snart 7 år. På et tidspunkt var MI oppe på at forlange 7,5 million danske kroner i erstatning + det løse i sagsomkostninger ca. 5 million kroner = ca. 13 million kroner af de "syndere", som havde formastet sig til at udgive værket som en tro kopi til kostpris. Noget som MI ledelsen ikke selv har været i stand til siden Martinus selv levede for snart 40 år siden."

Vores kommentar

Her er tale om flere urigtige påstande:

MI har aldrig forlangt "7,5 million danske kroner i erstatning + det løse i sagsomkostninger ca. 5 million kroner = ca. 13 million kroner". Det er grebet ud af luften.

Erstatningskravet har hele tiden lydt på det beløb, byretten tilkendte ved sin dom vedr. erstatningsspørgsmålet 19. juli 2019. Den her tilkendte erstatning lød på 1 mio. kr. + sagsomkostninger på 200.000 kr. Hertil skal lægges sædvanlig procesrente på 8% pr. år fra sagen blev anlagt 28. maj 2013, dvs. ca. 600.000 kr. I alt altså ca. 1,8 mio. kr. i skrivende stund. Instituttet har på intet tidspunkt ændret sit krav, der første gang blev fremsat 10. december 2015 i processkrift 2 (stk. 4). Der findes ikke nogen korrespondancer, udtalelser eller andet, hvor andre krav har været på banen.

MI har aldrig kaldt 4k eller nogen andre "syndere" eller noget tilsvarende, som Jan Langekær med citationstegnet antyder.

Påstanden om, at "MI ledelsen ikke selv har været i stand [til at udgive en tro kopi til kostpris] siden Martinus selv levede for snart 40 år siden.", er misvisende:

For det første har bøgerne aldrig været udgivet "til kostpris" i Martinus' levetid, og det har aldrig været Martinus' ønske, at de skulle det. Det ser man f.eks. i MI's vedtægter.

I MI's 1982-vedtægts § 4, stk. 4 (som Martinus selv var med til at formulere) hedder det: "*De nødvendige midler til institutionens virksomhed tilvejebringes ved egen indtjening og ved ubetingede gaver og bidrag.*"

I kommentaren til § 4, stk. 4 (formuleret af rådet på basis af drøftelser med Martinus) hedder det: "*Man må regne med, at Instituttet engang i fremtiden vil få en ret betydelig egen indtjening i form af de honorarer, som skal betales af fremmede forlag og andre for at reproducere og udgive værkerne.*" (Vores understregninger).

Vedtægten siger altså, at salg af Martinus' bøger skal give overskud, som skal bruges til at opfylde MI's formål. Det betyder, at bøgerne ikke kan sælges til kostpris (som ikke giver overskud).

Tidligere drøftelser i rådet med udtalelser af Martinus som: "*det kan være, at Sagen bliver sådan en gang, at vi kan uddele [bøgerne] gratis. Ligesom Biblen kommer gratis*" (rådsmøde 07.06.1977), må sigte til kommende tider med større interesse for Martinus' bøger og kan ikke tillægges samme vægt i dag som den kommenterede vedtægt, der er det endelige resultat af rådets drøftelser med Martinus. Og det kan den særligt ikke, fordi Martinus også kommer med modsatte udtalelser under drøftelserne, f.eks.: "*Jeg tror, det er ikke så godt hvis [bøgerne] er for billige, så tror folk, at de ikke er noget værd.*" (Rådsmøde 12.11.1974).

For det andet har "en tro kopi" hele tiden været tilgængelig i form af antikvariske bøger, herunder til salg på MI, på biblioteker samt til online læsning på MI's hjemmeside.

Den sagsøgte påstand 12

"At udgivelsen kommer nu, sker uden tvivl, fordi det lige nu er taktisk gunstigt at udgive det. For MI håber hermed at kunne påvirke retssagen til sin egen fordel. [...] Det er klart, at MI ønsker det bedst mulige udfald af retssagen, og udgivelsen af nærværende udgave må forstås i den sammenhæng. Værket udgives således ikke primært for læsernes skyld – for det er ifølge MI uegnet til studiebrug – men for MI's egen skyld. Motivet er overvejende rent selvisk, og det er taktisk juridisk begrundet."

Vores kommentar

Påstanden er ikke korrekt: MI har ikke udgivet faksimilen for at påvirke retssagen til MI's fordel, for det er i sagens natur umuligt.

Første deldom vedrørende de ophavsretslige spørgsmål, er fældet på baggrund af tingenes tilstand i 2014. Hvad MI efterfølgende har foretaget, har ingen betydning for disse spørgsmål. Den eneste måde faksimilen kan få juridisk betydning er ift. eventuel behandling af sagen ved højere instans.

MI har udgivet faksimilen på basis af en historisk interesse, der er lille på nuværende tidspunkt, men som kun kan blive større i fremtiden. Der har været enkelte henvendelser på MI efter

førsteudgaven af Livets Bog. 4k har desuden påstået en efterspørgsel og ligefrem gjort denne til moralsk grundlag for deres piratudgivelser.

Med MI's faksimile er 4k's "moralske" grundlag for distribution af deres piratkopier af Livets Bog faldet bort, men de fortsætter alligevel denne krænkelse.

Afslutningsvis

4k har begrundet deres krænkelse af MI's ophavsret med en påstået efterspørgsel på historiske udgaver af Martinus' værker og med en påstand om, at MI ikke har imødekommet denne. Men selv efter MI faktisk har udgivet en tro kopi af førsteudgaven, fortsætter 4k alligevel deres krænkelse.

Det faktum sammenholdt med Jan Langekærs udtalelser i byretten om, at han ville have distribueret piratkopierne, selv hvis faksimilen skulle have været tilgængelig på et tidligere tidspunkt, får os til at konkludere, at MI ikke har haft anden mulighed for at stoppe krænkelseerne end at gå rettens vej.